

JEL Classification: E59

Тарасевич Наталія Вадимівна

к.е.н., доцент кафедри банківської справи,

Кучеренко Валерія Вячеславівна

студентка 2 курсу факультету

менеджменту, обліку та інформаційних технологій

Одеського національного економічного університету

м. Одеса, Україна

КОМЕРЦІЙНИЙ КРЕДИТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Тези присвячено основам функціонування комерційного кредиту. Розглянутий механізм його запровадження на основі вексельного обігу. Досліджені переваги та недоліки його функціонування. Зазначені доцільність та можливості використання комерційного кредиту в Україні.

Ключові слова: *форми кредиту, кредитні відносини, комерційний кредит, комерційні вексельний обіг.*

До функціональних форм кредиту відносяться: комерційний, банківський, споживчий, державний і міжнародний кредит.

Комерційний кредит - це форма прямого потоку промислового капіталу, це спосіб перетворення товарного капіталу в гроші шляхом продажу товарів з відстрочкою платежу та погашення боргів грошима [1]. Тому комерційний кредит - це готівкова позика. Це надає покупцям можливість використовувати товар до отримання коштів від продажу їх продукції

Комерційні позики можуть виникати не тільки між покупцями та продавцями. Вони широко використовуються у відносинах компаній, що працюють за сумісництвом. Призначення комерційного кредиту - пришвидшити продаж товарів і послуг та отримати додатковий дохід у вигляді позикових відсотків, що включаються в ціну проданих товарів. У цьому привабливість комерційних позик для продавців. Завдяки комерційним позикам компанія-покупець може тимчасово економити гроші, зменшуючи потребу в банківських позиках. Тому комерційний кредит сприяє безперервності виробничого процесу та сприяє руху грошових потоків капіталу як окремих підприємств, так і всього суспільства [2, с.86].

Комерційний кредит базується на договірних зобов'язаннях та економічних відносинах між учасниками операції, і ці умови визначають умови позики. Наприклад, якщо покупець тимчасово не може придбати товар за власний рахунок, а продавець хоче продати свій товар, доки друга сторона є зобов'язаннями боржника, він може виконувати зобов'язання за договором між двома сторонами транзакції. Кредитні відносини між контрагентами реєструються у формі комерційних паперів - зобов'язання боржника сплатити кредитор певну суму протягом певного періоду часу. Зазвичай комерційні

векселі можуть бути використані як гарантія оплати товару та сертифікат комерційного позики. Тобто вексель - це документ, який оформлює фінансово-економічні відносини між кредитором та боржником на основі фактичних товарних операцій.

Кредитні відносини зазвичай ґрунтуються на принципі особистої довіри між позикодавцем та позичальником та їх репутації на ринку. Вирішальним фактором позикового бізнесу є фінансовий стан контрагента, оскільки масштаби комерційних позик залежать від фінансової спроможності позикодавця та можливостей рефінансування, тимчасово вилучених з обігу, з одного боку, та від кредитоспроможності позичальника, з іншого. У цьому випадку комерційні позики вважаються особливо ризикованими для кредиторів.

Комерційний кредит обслуговує лише процес товарного обігу і є своєрідною позикою для завершення процесу, тому сфера його діяльності обмежена. У той же час комерційний кредит стимулює і прискорює продаж товарів і скорочує час капіталу у вигляді товарів. Комерційний кредит є короткостроковим (до 1 року), оскільки він є торговим атрибутом. Конкретні умови та розмір позики залежать від виду та вартості товару, фінансового стану контрагента та кон'юнктури ринку [2, с.87].

Погасити комерційні позики можна такими способами: борг за векселем, сплачений позичальником, тобто отримання векселя; передати вексель іншим шляхом індосаменту; перевипуск комерційних позик в обмін на банківські позики (вексельна знижка), що означає перетворення форми товарного кредиту в готівкову [3].

Якщо оплата затримується або вексель відхиляється, кредитор (власник купюр) продає вексель на знак протесту. Відродження та легалізація українського комерційного кредиту зумовлена зміцненням ринкових відносин та демократизацією банківської галузі. В умовах розвитку приватних та акціонерних підприємств комерційний кредит є найбільш придатним для ринку, коли між суб'єктами господарської діяльності встановлюється прямий зв'язок на основі контрактних (ринкових) цін. Це дозволяє жителям ринку самостійно розпоряджатися тимчасово безкоштовними матеріальними та фінансовими ресурсами та швидко визначати необхідний спосіб оплати.

Розвиток комерційного кредиту має свою модель. Зміни комерційного кредиту відбуваються одночасно зі змінами промислового капіталу: із зростанням промислового виробництва цей кредит розширюється, а його зменшення звужується [4, с.213].

Особливо обсяги комерційного кредиту падають під час економічної, а ще більше – платіжної кризи, як це відбувається в Україні. Економічна криза — це різке порушення існуючої рівноваги в економічній системі внаслідок диспропорцій, що зростають. На цій фазі циклу відбувається скорочення попиту на товари, а також виникає надлишок їх пропозиції.

Запровадження комерційного кредиту на основі вексельного обігу розширює можливості платоспроможності покупця, так як відстрочка платежу одним або декількома продавцями дозволяє платнику маневрувати фінансовими

активами, а обіг векселів викликає появу в господарському обороті додаткових платіжних засобів. Комерційний кредит дає змогу прискорити розрахунки і зменшити обсяг неплатежів між підприємцями.

До переваг комерційного кредиту можна віднести його оперативність, технічну простоту оформлення, відносна швидкість і технічна зручність отримання, кредитори здебільшого не вимагають додаткового кредитного забезпечення, окрім застереження щодо заборони застави майна під інші кредити, вимоги до кредитоспроможності позичальника є нижчими, ніж при банківському кредитуванні (кредитори, як правило, не здійснюють оцінку кредитоспроможності позичальника), порівняно легший процес узгодження пролонгації кредиту.

Він активізує механізм мобілізації фінансових активів, зменшує обсяги прямого банківського кредитування і відповідно, масу безготівкових грошей. Підвищується взаємоконтроль і взаємозалежність між суб'єктами комерційного кредиту.

Негативними сторонами комерційного кредиту можуть слугувати: процентна ставка, яка як правило, перевищує вартість банківського кредиту, небезпека високої залежності від постачальників, застереження щодо заборони надання в заставу майно під інші кредити, що є типовим видом забезпечення товарних кредитів, звужує кредитні рамки позичальника, зниження контролю за ефективністю використання позичкового капіталу.

У вітчизняній практиці господарювання досить поширеним є покриття фінансового дефіциту шляхом порушення строків виконання платіжних зобов'язань, тобто використання як джерела поповнення обігових коштів прострочених товарних кредитів. Така політика є надзвичайно ризиковою. Вона може призвести до накладення на підприємство штрафів у ході доарбітражного чи арбітражного врегулювання господарських спорів. Це, в свою чергу, впливає на імідж суб'єкта господарювання як надійного партнера і врешті-решт призводить до його фінансової кризи.

Розширення сфери комерційного кредитування сприяє стабілізації грошового обігу шляхом відновлення товарного забезпечення грошової маси. Даний висновок ґрунтується на класичному законі товарного грошового обігу.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Распутна Л. Комерційні банки у сфері фінансових послуг України. Банківська справа. 2010. №6. С. 85-87.
3. Закон України Про обіг векселів в Україні. Відомості Верховної Ради України. 2001, № 24, ст.128 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14#Text>.
4. Коваленко Д. Комерційні банки та їхні основні операції. Гроші та кредит теорія і практика. 2013. №11. С. 211-215.